

ŠIAURĖS AMERIKA

Šios valstybės pavadinimo kilmė labai paprasta: vienos irokėzų (indėnų tauta) genties kalba jis reiškė „kaimas“ arba „gyvenvietė“. Kokia tai šalis?

Kanada. Minėtos reikšmės priskiriamos žodžiui „kanata“, iš kurio ir kilo Kanados pavadinimas. Pasakojama, kad 1535 m. 2 jauni aborigenai prancūzų keliautojui, tyrinėtojui Žakui Kartjė (Jacques Cartier, 1491–1557) nurodė kelią į kaimą (kanatą) Stadakoną, dabartinės Kanados didmiesčio Kvebeko priemiestį, o atvykęlis suprato, kad taip vietiniai vadina savo šalį.

Bafalas, Klivlandas, Čikaga, Torontas, Viskonsinas, Milvokis. Kokia geografinė ypatybė sieja šiuos miestus?

Didieji Amerikos ežerai. Tai gėlavandenių ežerų grupė, esanti Šiaurės Amerikoje (Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Kanadoje), Šv. Lauryno upės baseine. Šių ežerų grupę sudaro Aukštutinis, Hurono, Mičigano, Erio, Sent Klero ir Ontarijo ežerai. Bendras jų plotas daugiau nei 245 000 kv. km, o vandens tūris 22 700 kub. km. Didžiausias iš šių vandens telkinių – Aukštutinis ežeras. Jo ilgis 560 km, plotis 256 km, o plotas 83 300 kv. km. Visi klausime paminėti miestai yra prie šių ežerų.

Jungtinių Amerikos Valstijų herbe baltagalvis erelis naguose laiko alyvmedžio šakelę ir 13 strėlių. Ką jos simbolizuoja?

Pirmąsias 13 valstijų. 1782 m. šalies kongresas patvirtino Jungtinių Amerikos Valstijų herbą, kuriame gausu simbolių. Herbo centre pavaizduota vertikali šalies vėliava. Ją laiko nacionalinis paukštis – baltagalvis erelis. Kairėje jo kojoje matyti 13 strėlių, dešinėje – alyvmedžio šakelė. Šie ženklai simbolizuoja tai, kad „JAV palaike taiką, tačiau yra pasiruošusi karui“. Paukščio galva nusukta į alyvmedžio šakelę – tai simbolizuoja, kad šalis pirmenybę teikia taikai. Erelis snape laiko juosta, ant kurios lotynų kalba užrašytas šūkis „E pluribus unum“ („Iš daugybės – vienas“). Šios valstybės vėliava herbe neturi žvaigždžių, tačiau virš erelio galvos įkomponuota rozetė, kurios centre mėlyname fone pavaizduota 13 baltų žvaigždžių. Skaičius 13 simbolizuoja pirmąsias 13 šalies valstijų.

Koks Jungtinių Amerikos Valstijų statinys yra nudažytas spalva, vadinama tarptautine oranžine (international orange)?

Auksinių Vartų tiltas – 2,7 km ilgio tiltas per Auksinių Vartų sąsiaurį, jungiantis San Fransiską su Marino apygarda. Šio 1937 m. pastatyto tilto atramų aukštis –

227 m. Spalva, kuria nudažytas šis statinys, pavadinta tarptautine oranžine. Ši egzistavo dar prieš jį pastatant ir iki šiol yra naudojama aviacijos, kosmoso pramonėje norint išskirti daiktus iš aplinkos. Šiek tiek panaši į saugos oranžinę, tačiau sodresnė ir rausvesnio tono.

Auksinių Vartų tiltas, San Fransiskas, JAV

A LYGA

Jungtinių Amerikos Valstijų regionas, kurį sudaro Vidurio Vakarų ir aplink Didžiuosius ežerus esančios teritorijos, nukentėjusios nuo pramonės nuosmukio, yra vadinamas x juosta. Kas yra x?

Rūdys. Vadinamajai „rūdžių juostai“ priklauso Jungtinių Amerikos Valstijų šiaurės vidurio valstijos: Niujorkas, Pensilvanija, Vakarų Virdžinija, Ohajas, Mičiganas, Ilinojus, Ajova, Viskonsinas. Jos kadaise buvo vadinamos šalies pramonės stuburu, „fabrikų juosta“. XX a. septintajame dešimtmetyje pradėtos uždarinėti gamyklos, pamažu nyko miestai. Netgi didžiausias Mičigano valstijos miestas Detroitas, laikytas Jungtinių Amerikos Valstijų automobilių gamybos sostine, buvo priverstas bankrutuoti. Terminu „rūdžių juosta“ apibūdinama situacija, susidariusi susitraukus pramonei, įvykus ekonomikos nuosmukiui, išsikėlus daliai gyventojų, nykstant miestams.

Šiame mieste yra viena didžiausių „Apple“ parduotuvių, o prieš jos įėjimą stovi milžiniškas permotomo stiklo kubas su dideliu miesto simboliu viduje. Koks tai miestas?

Niujorkas (Didysis obuolys). Tai didžiausias Jungtinių Amerikos Valstijų ir vienas didžiausių pasaulio miestų, vienas svarbiausių pasaulio finansų centrų. Miestas prie Hadsono upės žiočių buvo įkurtas olandų kolonistų 1626 m. ir pavadintas Naujuoju Amsterdamu. Niujorkas dažnai vadinamas Didžiuoju obuoliu (The Big Apple), tad kompanija „Apple“, įrengdama savo saloną vienoje pagrindinių miesto gatvių – Penktojoje aveniu, – pastatė į miesto architektūrą įsiliejantį milžinišką stiklinį kubą su savo ir Niujorko simboliu – obuoliu.

Niujorko miestas pramintas Didžiuoju obuoliu. O kuris Jungtinių Amerikos Valstijų miestas vadinamas Mažuoju obuoliu?

Mineapolis turi net 2 pravardes. Jis vadinamas Ežerų miestu, nes miesto teritorijoje šių vandens telkinių yra net 22. Vietiniai dėl panašumo į Niujorką Mineapolį dar vadina Mažuoju obuoliu. Tikrasis miesto pavadinimas kildinamas iš žodžių *minne* (išvertus iš Dakotos čiabuvių kalbos reiškia „vanduo“) ir *polis* (išvertus iš senovės graikų kalbos reiškia „miestas“).

Mineapolio miesto panorama, Minesota, JAV

Čikaga, JAV

PASAULIO GYVŪNAI

Kuris katinų šeimos plėšrūnas dar vadinamas kalnų liūtu?

Puma. Ispanų tyrinėtojai Lotynų Amerikoje išvydę pumas pavadino jas *gato monte* ir *leon* – kalnų kate ir liūtą. Pumos gali panešti triskart už save sunkesnį grobį. Amerikoje šie plėšrūnai gyvena atogrąžų miškuose, kalnuose vietovėse, dykumose.

Kuris visame pasaulyje žinomas gyvūnas, pasak mito, vadinamas fraze „nesuprantu tavęs“?

Kengūra. Daug metų sklاندė mitas, kad kai į Australiją atvykę pirmieji jūrininkai, pamatę kengūras, vietinių aborigenų angliškai paklausė, koks tai gyvūnas, šie atsakė: „Kan ghu ru“ („Nesuprantu tavęs“). Taip atsirado kengūros pavadinimas.

moters veidu ir gyvatės kūnu, vadinama visų monstrų motina. Ji pagimdė daugybę baidyklų: dvigalvį šunį Orta, trigalvį šunį Cerberį, Lernos hidrą, Sfinksa, Chimera, Nemėjos liūtą ir kt.

Echidna

Kaip vadinamas mišrūnas, kurio tėvas liūtas, o motina – tigrė?

Ligrū. Tai katinų šeimos plėšriųjų žinduolių – liūto ir tigrės – mišrūnas. Jis neturi mokslinio pavadinimo. Šie gyvūnai itin stambūs, raumeningo kūno. Ligrū kūno ilgis siekia 3–3,5 m, o svoris dažnai viršija 400 kg. Įdomu tai, kad ligrūai paprastai gyvena ilgiau nei vidutinis liūtas ir tigras, būna už juos sveikesni. Mišrūnas, kurio tėvas tigras, o motina liūtė, vadinamas tigrilu arba tigrūnu.

Baribalas, Uršulė, Balu, Nida, Rusija. Su kokių gyvūnų jie susiję?

Su **meška.** Juodasis lokys, arba baribalas, – tai lokinių šeimos plėšrusis žinduolis, sutinkamas visoje Šiaurės Amerikoje – nuo Kanados ir Aliaskos iki Meksikos, nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Uršulės vardas kilęs iš lotyniško žodžio *ursa* („meška“) ir reiškia „maža meškutė“. Balu – Radjardo Kiplingo (Rudyard Kipling, 1865–1936) „Džiunglių knygos“ personažas – gerasirdis rudasis lokys. Lietuvoje sukurtas dokumentinis filmas apie gamtą „Meškutės Nidos nuotyčiai“. Meška yra Rusijos nacionalinis gyvūnas, neretai ir pati šalis vadinama šio gyvūno vardu.

A LYGA

Kaip vadinamas ir Pietų Amerikos žinduolis, ir lengvai pagaminamas pyragas?

Tinginiu. Tinginys – nepilnadančių būrio tingininių šeimos žinduolis. Šie gyvūnai taip pavadinti, nes yra labai lėti, gyvena pakibę medžiuose ir minta lapais, ugliiais, pumpurais. Ant žemės tinginiai nulpa tik kas 3–8 dienas. „Tinginiu“ taip pat vadinamas daug pastangų ir produktų nereikalaujantis pyragas, dažniausiai gaminamas iš sausainių, sviesto, kakavos ir saldinto sutirštinio pieno.

Atradę šį gyvūną, mokslininkai labai stebėjosi jo išvaizda. Gal todėl ir pavadino jį Cerberio, Chimeros ir Sfinkso motinos vardu. Koks tai gyvūnas?

Echidna – tai kloakinis žinduolis, paplitęs Australijoje ir gretimose salose. Echidnos kūnas padengtas kietais spygliais ir šiurkščiais plaukais. Kaklas trumpas, galvos priekis ištįsęs į ilgą apragėjusį snukutį, panašų į paukščio snapą, dantų gyvūnas neturi. Echidnos deda kiaušinius. Graikų mitologijoje Echidna – chtoninė baidyklė gražių

Iš viso yra 10 porūšių. Vienas jų išnyko priešistoriniais laikais, o balinis, javinis ir kaspjinis – XX a. Kokie tai gyvūnai?

Tigrai. Išlikę 6 tigrų porūšiai. Priešistoriniai laikais išnyko kardadančiai tigrai, vėliau – dar 3 porūšiai: balinis tigras, javinis tigras ir kaspjinis tigras.

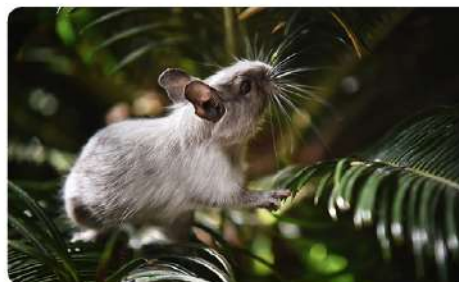
Taip Ne

Ar visos baltosios meškos yra kairiarankės?

Taip. Visos poliarinės meškos yra kairiarankės, todėl kairiarankiai žmonės kartais vadinami „baltaisiais lokiais“. Daugybė pasaulyje garsių žmonių buvo (yra) kairiarankiai: senovės graikų filosofas Aristotelis (Aristotelis, 384–322 m. pr. Kr.), Renesanso dailininkas Leonardas da Vinčis (Leonardo da Vinci, 1452–1519), Prancūzijos imperatorius Napoleonas Bonapartas (Napoleon Bonaparte, 1769–1821), Nobelio chemijos premijos laureatė Marija Kiuri (Marie Curie, 1867–1934), mokslo genijus Albertas Einšteinas (Albert Einstein, 1879–1955), grupės „The Beatles“ gitaristas Polis Makartnis (Paul McCartney, g. 1942), verslo magnatas Bilas Geitsas (Bill Gates, g. 1955), buvęs Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentas Barakas Obama (Barack Obama, g. 1961) ir daug kitų.

Tai ir lietuviškas veiksmažodis, ir už žiurkę mažesnio Pietų Amerikos graužiko pavadinimas. Koks?

Degu. Esamojo laiko pirmojo asmens veiksmažodis „degu“ reiškia „esu ugnies veikiamas, nykstu ugnyje, liepsnoju“. Gyvūnas degu – pilkai rudo kailio graužikas, šiek tiek mažesnis už žiurkę. Jis yra labai protingas ir nenustygstantis vietoje. Degu paplitę kalnuose Pietų Amerikos vietovėse – Čilėje, Andų kalnuose. Gyvena kolonijomis ir kasa ilgas urvų sistemas.

Degu

Taip Ne

Ar tiesa, kad visi primatai yra nenuodingi?

Ne. Lėtieji lorai yra nuodingi, jų įkandimas žmogui gali būti mirtinas. Šių gyvūnų burnoje yra mažų, itin aštrių dantų, kurie padeda suplėšyti grobį, gintis nuo kitų plėšrūnų. Jei įkandimo neužtenka, gresiant pavojui, lorai pakelia priekines galūnes ir pradeda laizyti savo pažastis, kuodose yra nuodingas medžiagas išskiriančių liaukų. Nuodai susimaišo su seilėmis ir gali pribaigti auką. Teigiama, kad lorai kartais išsitepa kailį savo nuodais, kad atbaidytų priešininkus.

Lėtas loris

Taip Ne

Ar tiesa, kad lokinių šeimos plėšrūnai gyvena tik Šiaurės pusrutulyje?

Ne. Pietų Amerikoje gyvena akiniuotasis, arba Andų, lokys. Tai vienintelė lokinių šeimos rūšis, paplitusi šiaurės žemyne. Šie lokiai yra vidutinio dydžio, dažniausiai rudo kailio ir turi rudos ar imbiero spalvos skiriamąsias žymes ant snukio, viršutinės krūtinės dalies, kaklo. Žymės tarsi sukuria vaizdą, kad lokiai kažką užsidėję ant nosies, todėl jų rūšis pavadinta akiniuotąja. Tik 5 proc. šių gyvūnų maisto sudaro mėsa, daugiausia jie minta augalų ūglius ir vaisiais.

Taip Ne**Ar dramblys bėga greičiau už žmogų?**

Taip. Drambliai eina 9 km/val. greičiu. Tačiau nors negali šokinėti ar risnoti, bėga net 40 km/val. greičiu. Žmogus per valandą gali nubėgti vidutiniškai 20–25 km, o nueiti apie 5 km. Viršyti dramblio bėgimo greitį tik teoriškai galėtų greičiausias pasaulio bėgikas jamaikietis Juseinas Boltas (Usain Bolt, g. 1986), 100 m nubėgęs per 9,58 sek. (tai atitinka 44,2 km/val. greitį).

Oribė, dorkas, džairanas, Granto, kudu. Kas tai?

Antilopės. Oribės, arba aurebijos, paplitusios daugelyje Afrikos šalių: Etiopijoje, Somalyje, Kenijoje, Botsvanoje, Angoloje ir kt. Dorkai gyvena dykumose ir šiaurės Afrikoje (nuo Senegalio iki Somalio pusiasalio), Arabijos pusiasalyje, Afganistano pietrytinėje dalyje, Pietų Pakistane ir šiaurės vakarų Indijoje. Džairanai sutinkami dykumose ir atvirose kalnų vietovėse iki 2–3 km aukštyje virš jūros lygio. Paplitę Arabijos pusiasalyje, Irane, Afganistane, Pakistane, Pietų Mongolijoje, šiaurės vakarų Kinijoje, Vidurinėje Azijoje ir Azerbaidžane. Granto gazelės gyvena Sudano, Etiopijos ir Somalio pietrytinėje dalyje, Ugandoje, Kenijoje ir Tanzanijoje. Didžioji kudu – dykaraginių šeimos žinduolis. Užauga iki 150 cm aukščio. Patinų ragai – iki 180 cm ilgio, susisukę į plačias spirales. Šios antilopės gyvena krūmuotoje savanoje.

Didžioji kudu

Skruzdėda jų turi 0, žiurkė – 16, begemotas – 40, delfinas – 200, sraigė – apie 14 000. O kiek jų turi žmogus?

32. Klausime kalbama apie dantis. Skruzdėdos dantų neturi, jų liežuvis labai ilgas ir lipnus (iki 60 cm), prie jo lengvai prilimpa skruzdėlės ir termitai. Žiurkės turi 16 dantų, 4 iš jų skirti graužti, jie nenustoja augti visą gyvenimą. Begemotai įprastai turi apie 40 dantų, jų tipai tokie patys, kaip ir žmonių dantų: kandžiai, iltiniai, kapliai ir krūminiai. Delfinų dantys yra kūgio formos, kad būtų patogų pačiupti žuvį. Dantų rekordininkės sraigės ryklėje yra raumeningas liežuvėlis (radulė), ant kurio eilėmis išsidėstę chitininiai ar raginiai dantukai.

Taip Ne**Ar hienos sukandimas stipresnis už liūto?**

Taip. Šie plėšrūs žinduoliai gyvena Afrikos savanose. Daugiausia minta stambių gyvūnų dvėseną, tačiau gali ir medžioti – jų grobio tampa ne tik sužeisti, bet ir sveiki liūtai. Hienos gali perkąsti kaulus, kurie neįveikiami liūtams, nes jų žandikaulių sukandimas yra beveik dvigubai stipresnis.

Hiena

1973 m. užfiksuotas rekordas: dėmėtasis grifas tapo aukščiausiai pakilusiu paukščiu. Kokių būdu tai nustatyta?

Paukščiui susidūrus su lėktuvu. Dėmėtasis grifas 1973 m. Vakarų Afrikoje atsitrenkė į komercinį lėktuvą, kuris skrido 11 277 m aukštyje. Nors lėktuvas po susidūrimo neteko variklio, pilotui pavyko sėkmingai

jį nutupdyti ant žemės. Įdomu tai, kad tokia aukštyje ore mažai deguonies, tačiau šių grifų kraujyje yra ypatingo tipo hemoglobino, leidžiančio geriau pasisavinti deguonį.

A LYGA

Šio gyvūno lotyniškas pavadinimas *Camelopardalis* sudarytas iš kitų 2 gyvūnų vardų: kupranugario (*Camelus*) ir leopardo (*Pardus*). Koks tai gyvūnas?

Žirafa. Manoma, kad pirmoji pasaulyje nelaisvėje laikoma žirafa priklausė Julijui Cezariui (Julius Caesar, apie 102–44 m. pr. Kr.). I a. pr. Kr. šiuos gyvūnus vadino kupranugariais-leopardais (*Cameleopard*) dėl jų neįprasto dydžio ir kailio dėmėtumo. Nuo to ir kilo lotyniškas žirafos pavadinimas *Camelopardalis*.

Taip Ne**Ar tiesa, kad begemočių pienas žydras?**

Ne. Begemočių pienas yra šviesiai rožinis. Tokią neįprastą spalvą lemia jų kūne išsiskiriančios rūgštys, kurių viena yra rausvos spalvos. Ši rūgštis kartais vadinama „kraujo prakaitu“, nors nei su krauju, nei su prakaitu nieko bendra neturi.

Begemotai

Su kokiais gyvūnais dirba mahutas?

Su drambliais. Mahutai – dramblių prižiūrėtojai, dre-suotojai, raiteliai. Dažniausiai mahutais tampa dar maži berniukai, kuriems šeima priskiria dramblių supažindina

su šio gyvūno elgsena, priežiūra ir pan. Tokios gyvūno ir žmogaus draugystės įprastai trunka visą jų gyvenimą.

Mahutas ir drambliai

Pažiūrėkite į nuotrauką ir pagal snapo formą pasakykite šio paukščio pavadinimą.

Bataspapis dar kitaip vadinamas banginiagalviu gandrū, klumpiasnapiu. Šie paukščiai paplitę Afrikos centrinėje dalyje. Ne mažiau už snapą įspūdingi išskleisti jų sparnai, kurių ilgis siekia beveik 2,5 m!

Kokio gyvūno ląstelė yra didžiausia pasaulyje?

Stručio kiaušinio svoris gali būti 1,1–1,6 kg, skersmuo – apie 20 cm, o ilgis – 14–20 cm. Įdomu tai, kad didžiausius pasaulyje kiaušinius dedančio stručio kiaušinis yra net 2000 kartų didesnis už mažiausio pasaulyje paukščio kolibrio kiaušinius, kurie sveria vos 0,4–1,4 g.

DAILĖ, ARCHITEKTŪRA

Ant ko stovi Venera Sandro Botičelio paveiksle „Veneros gimimas“?

Ant jūros kriauklės. Italų Renesanso dailininko Sandro Botičelio (Sandro Botticelli, 1445–1510) paveikslas „Veneros gimimas“ yra vienas garsiausių kūrinių Vakarų meno istorijoje. Paveiksle vaizduojama, kaip jūroje gimusi Venera atplukdoma kriauklėje į Kipro salos krantą. Kriauklę į krantą atveja vėjai Zefyras ir Aura. Aplink Venerą krinta vėjų blaškomos gėlės. Savo nuogumą deivė prisidengia rankomis.

Sandro Botičelio paveikslas „Veneros gimimas“, apie 1485 m.

Rankoje deglas, po kojomis grandinės, ant galvos spygliuota karūna. Kas tai?

Laisvės statula. Ji vaizduoja stolą (senovės romėnių drabužis) vilkinčią moterį su karūna. 7 karūnos spygliai simbolizuoja 7 jūras ir žemynus. Kairėje rankoje prie savo kūno moteris laiko lentelę, o dešinėje – iškeltą fakelą. Skulptūrą Jungtinėms Amerikos Valstijoms nepriklausomybės šimtmečio proga padovanojo Prancūzija. Niujorko Aukštutinėje įlankoje, Liberty saloje stovinti iš vario pagaminta statula yra 46 m, o kartu su postamentu jos aukštis 93 m. Jos dizainą sukūrė prancūzų skulptorius Frederikas Ogiustas Bartoldis (Frédéric-Auguste Bartholdi, 1834–1904), o vidaus karkasą – inžinierius ir architektas Giustavas Aleksandras Eifelis (Gustave Alexandre Eiffel, 1832–1923).

Laisvės statula, Niujorkas, JAV

A LYGA

Kas 1961 m. buvo nutikę Anri Matiso kūriniui „Laivelis“ ir truko 47 dienas?

Jis kabojo apverstas. „Laivelis“ („Le Bateau“) prancūzų tapytojas Anri Matisas (Henri Matisse, 1869–1954) sukūrė paskutiniomis savo gyvenimo metais (1953). Jis sudėliotas iš gausu nuspalvintų popieriaus karpinių. Šis paveikslas liūdnai pagarsėjo tada, kai 1961 m. paaiškėjo, kad Niujorko šiuolaikinio meno muziejuje jis kabėjo apverstas net 47 dienas, kol biržos maklerė Ženevjeva Haber (Genevieve Habert) pamatė apmaudžią klaidą. Prieš pranešdama tai atsakingiesiems asmenims, ji kabantį paveikslą kelis kartus lygino su meno centre įsigyto katalogo nuotraukomis, nes svarstė, kodėl kūrinio autorius laivo atspindį sukūrė kur kas sudėtingesnį nei patį laivą. Galiausiai meno kūrinyje buvo pakabintas tinkamai.

A LYGA

Šio statinio tipo pavadinimas yra kilęs iš Karijos valdovo, kurio žmona pastatė vieną iš 7 pasaulio stebuklų, vardo. Vienas žymiausių tokių statinių yra Indijoje. Tokį galime rasti ir Kėdainiuose, jis skirtas didikams Radviloms. Koks buvo Karijos valdovo vardas?

Mausolas. Karijos valdytojui Mausolui (Mausolos, ?–353 ar 352 m. pr. Kr.) žmona Artemisija (Artemisia) pastatė vieną iš 7 senųjų pasaulio stebuklų – Halikarnaso mauzoliejų. Mauzoliejus – monumentalus antkapinis statinys, žymintis palaidojimo vietą ir jam žinantį mirusiojo atminimą. Lietuvoje mauzoliejai buvo įrengiami bažnyčiose. Vienas reikšmingiausių šalyje – Radvilų mauzoliejus, įrengtas XVII a. Kėdainių evangelikų reformatų bažnyčioje.

Tai XIX a. nutapytas paveikslas. Kur vyksta jo veiksmas?

Šervudo miške. Tai istorinius paveikslus tapusio airių dailininko Danielio Makliso (Daniel Maclise, 1806–1870) paveikslas „Robinas Hudas ir jo vyrukai linksmina karalių Ričardą“. Paveiksle pavaizduotas Robinas Hudas buvo legendinis Anglijos plėšikas, kuris atimdavo pinigų ir brangenybes iš turtingųjų ir padėdavo vargšams, baudė engėjus ir gelbėjo nekaltuosius. Su savo bendražygiais jis slėpėsi Šervudo girioje.

Vienos Laisvės statulos kūno dalies ilgis yra 1,37 m. Kurios?

Nosies. 46 m aukščio Laisvės statula sveria 225 t. 1885 m. į Niujorką ji buvo atplukdyta dalimis, surinkta ir pastatyta ant postamento. Įdomu, kad statulos galva yra 5,26 m, beveik tokio pat ilgio yra jos plaštaka, pirštų ilgis siekia 2,44 m, o akies plotis – 0,76 m.

Kas nutapė Siksto koplyčios freską „Paskutinis teismas“?

Mikelandželas (Michelangelo, 1475–1564) – italų Renesanso dailininkas, laikomas vienu iškiliausių visų laikų menininkų. Nutapyti freską „Paskutinis teismas“ užsakė popiežius Klemensas VII (Clemens VII, 1478–1534). Mikelandželas darbų ėmėsi 1534 ir baigė 1541 m., menininkui tuo metu buvo 67-eri. Freska Vatikano Siksto koplyčioje užima visą altorinę sieną. Tapydamas „Paskutinį teismą“ menininkas rėmėsi Šv. Jono pranašystėmis ir Dantės Aligjerio (Dante Alighieri, 1265–1321) „Dieviškosios komedijos“ vaidiniais. Freskoje vaizduojama krikščioniškoji pranašystė apie Paskutinio teismo dieną.

Nežinomo autoriaus piešinys „Mauzoliejus Halikarnase“

Leonardas da Vinčis patarė kitiems dailininkams kiek galima rečiau vaizduoti tai savo paveiksluose. **Jeigu jau nėra kitos išeities, tai turi būti pavaizduota kaip visiškai neutralus, dėmesio neatkreipiantis dalykas. Apie ką kalbėjo šis menininkas?**

Apie drabužius. Pasak italų dailininko Leonardo da Vinčio (Leonardo da Vinci, 1452–1519), svarbiausias paveiklo pradžios akcentas – apšvietimas: jei jo nėra, negalima pavaizduoti ir objekto. Tada pasirenkama objekto poza, drabužiai (jei jie yra), papildomi elementai ir fonas. Viskas, L. da Vinčio teigimu, turi būti tobulas – tada darbas atrodys dingęs ir įkvėps kitus.

1911 m. Paryžiuje buvo įvykdyta vadinamoji amžiaus vagystė. Įtariamuoju tapo ir garsus poetas Gijomas Apolineras, ir netgi dailininkas Pablas Pikasas. Vėliau abu buvo išteisinti. Kas buvo pavogta?

Paveikslas „Mona Liza“. Po vagystės iš Luvro muziejaus tūkstankiai prancūzų ir turistų plūdo su gelėmis, rašteliais prie tos vietos, kur kabėjo Renesanso genijaus Leonardo da Vinčio (Leonardo da Vinci, 1452–1519) nupytas portretas. Vagyste buvo įtariamas net Pablas Pikasas (Pablo Picasso, 1881–1973), nes jis ne kartą buvo pirkęs kitus iš Luvro pavogtus kūrinius ir pričiuptas. Tikrasis vagis paaiškėjo po 2 metų. Tai buvo Luvre dirbęs italas, kuris paveikslą išnešė paslėpęs po savo drabužiais. Kaip vagystės priežastį jis įvardijo norą grąžinti „Moną Lizą“ jos tėvynei Italijai.

Leonardo da Vinčio „Mona Liza“, apie 1503–1506 m.

Nuo XIV a. vidurio tai galima pamatyti. Nuo XIX a. tai galima perskaityti. Nuo XX a. tai galima ir išgirsti. Kas tai?

Paryžiaus katedra. Ankstyvosios gotikos architektūros paminklu vadinama Paryžiaus Dievo Motinos katedra buvo statoma net 200 metų, o duris katalikams atvėrė 1345 m. Šią katedrą, tuo metu buvusią miesto širdimi,

ir apylinkes kaip savo kūrinio veiksmo vietą pasirinko garsus prancūzų rašytojas Viktoras Hugo (Victor Hugo, 1802–1885). Jo aprašyta tragiška čigonų pagrobts ir išaugintos mergaitės Esmeraldos meilės istorija „Paryžiaus katedra“ buvo išleista 1831 m. Miuziklas „Paryžiaus katedra“ publikai pristatytas 1998 m.

Paryžiaus Dievo Motinos katedra, Prancūzija

A LYGA

Prie vaismedžio pavadinimo pridėdame vardininko klausimą ir gauname paminklo rūšies pavadinimą. Kokį?

Obeliskas (gr. *obeliskos* – iešmelis) – iš akmens luito ištašytas stulpas, senovės Egipte turėjęs didžiulę simbolinę reikšmę. Obeliskai siejami su Saulės kultu. Kad į viršų smailėjantis monolitinis akmens kvadratas skaisčiai spindėtų apšviestas saulės, ant smaigalio buvo uždedama piramidės formos viršūnė, paprastai apkalta auksu. Didžiausias – apie 1000 t sveriantis – obeliskas niekada nebuvo užbaigtas ir tebeguli Asuano akmenų skaldykloje Egipte.

Ką Leonardo da Vinčio paveiksle rankose laiko Mona Liza?

Nieko. Italų dailininko Leonardo da Vinčio (Leonardo da Vinci, 1452–1519) paveikslas „Mona Liza“, arba „Džo-

konda“, sukurtas apie 1503–1506 m., vadinamas vienu garsiausių Vakarų kultūros darbų. Jis yra 77x53 cm dydžio, nutapytas aliejiniais dažais ant baltos Lombardijos tuopos lentelės. Manoma, kad kūrinyje pavaizduota moteris – kilminga italė Liza Gerardini (Lisa Gherardini, 1479–1542). „Mona Liza“ savo kompozicija panaši į daugelį to meto kūrinių, kuriuose buvo vaizduojama Mergelė Marija – tuometis moteriškumo etalonas. Fotelyje sėdinti moteris yra sukryžiuavusi rankas – tai konservatyvios laikysenos ženklas.

Vienas brangiausių visų laikų paveikslų yra Vinsento van Gogo „Autoportretas be...“ Be ko?

Barzdos. Garsaus olandų postimpresionisto Vinsento van Gogo (Vincent van Gogh, 1853–1890) „Autoportretas be barzdos“ sukurtas 1889 m. Paveikslą autorius padovanojo motinai kaip gimtadienio dovaną. Šis autoportretas yra vienas brangiausių visų laikų paveikslų, 1998 m. Niujorke parduotas už 71,5 mln. JAV dolerių. Yra žinomi net 35 šio tapytojo autoportretai. Teigiama, kad dailininkas save dažnai tapė ne iš meilės sau, o stokodamas modelių ir norėdamas tobulinti žmogaus piešimo techniką.

Vinsento van Gogo autoportretas, 1889 m.

Koks žodis sieja Aleksandro Makedoniečio motiną, Vašingtono valstijos sostinę ir Eduaro Manė paveikslą?

Olimpija. Aleksandras Makedonietis (Aleksandros Makedonikos, 356–323 m. pr. Kr.) buvo Makedonijos karaliaus Pilypo II (Philippos, apie 382–336 m. pr. Kr.) ir Epyro princesės Olimpiados (Olympias, apie 375–apie 316 m. pr. Kr.) sūnus. Jungtinių Amerikos Valstijų Vašingtono valstijos sostinė, įkurta 1859 m., dėl šiaurėje esančio Olimpo kalno pavadinta Olimpija. „Olimpija“ – vienas žymiausių prancūzų dailininko Eduaro Manė (Édouard Manet, 1832–1883) paveikslų, kuriame vaizduojama nuoga moteris. Šis paveikslas siejamas su italų Renesanso dailininko Ticiano (Tiziano, apie 1485–1490) „Urbino Venera“, tik E. Manė paveiksle Ticiano moters grožio idealą pakeitė Paryžiaus prostitute, ištikimybę simbolizuojantį šunį – nepriklausomumą simbolizuojančią katę, o tarnaites, besirausiančias kraičio skrynioje, – juodaode tarnaitę.

Eduaro Manė paveikslas „Olimpija“, 1863 m.

A LYGA

Ar garsųjį paveikslą „Saulėgrąžos“ nupatė Poliss Gogenas?

Ne. Tai padarė Vinsentas van Gogas (Vincent van Gogh, 1853–1890) – olandų tapytojas postimpresionistas. Jis sukūrė 2 serijas naturmortų tuo pačiu pavadinimu „Saulėgrąžos“. Šiais kūrinių menininkas norėjo papuošti kambarį ir taip pradžiuginti į svečius atvykstantį savo draugą Polį Gogeną (Paul Gauguin, 1848–1903), kuris labai mėgo šiuos augalus. „Saulėgrąžos“ – vienas atpažįstamiausių paveikslų pasaulyje. Jo motyvas buvo pavaizduotas ant 50 guldenų vertės Nyderlandų banknotų.